

Nr 125.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående dyrtidshjälp åt vissa pensionärer vid av staten övertagna enskilda järnvägar; given Stockholms slott den 6 mars 1942.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 6 mars
1942.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för kommunikationsdepartementet anför chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss:

Enligt beslut av 1941 års riksdag (prop. nr 242, skriv. nr 358) har särskild dyrtidshjälp beviljats åt sådana tjänste- och familjepensionärer vid av staten övertagna enskilda järnvägar, som icke enligt gällande författningar ägt åtnjuta dyrtidstillägg av statsmedel å dem tillkommande pensioner eller understöd. Bestämmelser i ämnet ha utfärdats genom kungörelse den 28 juni 1941 (nr 648) angående dyrtidshjälp åt vissa pensionärer från av staten övertagna enskilda järnvägar.

Dyrtidshjälpen utgick under första halvåret 1941 med 10 procent och utgår under löpande budgetår med 15 procent av särskilda tilläggsunderlag, beräknade i enlighet med föreskrifterna i kungörelserna den 18 juni 1925 (nr 275) och den 15 juni 1923 (nr 267). Tilläggsunderlagen äro så utformade, att de sämst ställda erhålla en relativt större förbättring — vid en dyrtidshjälp utgående efter 15 procent uppgå sålunda de faktiska tilläggen till 24 procent av de lägsta pensions- eller understödsbeloppen — och att dyrtidshjälp ej beräknas å ett högre pensionsbelopp än 400 kronor för månad.

Berättigade till nämnda dyrtidshjälp äro: 1) f. d. befattningshavare, som med pension eller därmed jämförligt understöd avgått från tjänst vid den enskilda järnvägen, innan denna övertagits av staten, eller som övergått i statens järnvägars tjänst i samband med övertagandet utan att ha erhållit befattning å aktiv stat och sedermera med pension eller understöd avgått från nämnda tjänst; 2) änkor, barn och övriga anhöriga till sådana f. d. befattningshavare, i den mån dessa anhöriga äga åtnjuta pension eller därmed jämförligt understöd i anledning av anställningen vid den enskilda järnvägen; samt 3) änkor, barn och övriga anhöriga till befattningshavare, som avlidit innan järnvägen övertagits av staten, i den mån dessa anhöriga äga åtnjuta sådan pension eller sådant understöd.

Dyrtidshjälp utgår dock icke till tjänste- och familjepensionärer, vilkas pensioner eller understöd uppgå till eller överstiga de sammanlagda förmåner, som vid samma tidpunkt tillkomma motsvarande pensionärer från statens järnvägar, och den utgående dyrtidshjälpen skall alltid begränsas så, att den icke tillika med vederbörandes pension eller understöd överstiger de motsvarande sammanlagda förmånerna för statens järnvägars pensionärer.

Till stöd för förslaget om dyrtidshjälp åt ifrågavarande pensionärer med 15 procent under budgetåret 1941/42 anförde jag vid anmälan av propositionen i ämnet till 1941 års riksdag i huvudsak följande:

Det ogynnsamma ekonomiska läge, vari dessa pensionärer råkat genom den starka levnadskostnadsstegringen efter krigsutbrottet, synes mig motivera att frågan om viss dyrtidskompensation genom pensionstillägg upptages till förnyad prövning. I olika framställningar har anförts, att ett flertal enskilda järnvägsförvaltningar både under dyrtiden i samband med förra världskriget och under nuvarande prisstegringsperiod beviljat sina pensionärer dyrtidstillägg av trafikmedel. Om staten nu icke i den tidigare arbetsgivarens ställe bereder pensionärerna vid de av staten övertagna banorna någon dyrtidskompensation, kunna de antagas ha kommit i ett sämre läge genom förstatligandet. Efter vad jag inhämtat kunna för närvarande ungefär halva antalet pensionärer vid icke förstatligade, till enskilda järnvägarnas pensionskassa anslutna banor påräkna tillägg av storleksordningen ett månadsbelopp per år. Vid åtskilliga järnvägsföretag är frågan om dyrtidstillägg under övervägande.

Det synes mig skäligt att ifrågavarande pensionärsgrupper av staten erhålla en sådan lindring i dyrtidens tryck, att de i vart fall icke få anses ha kommit i ett försämrat läge genom förstatligandet av vederbörande järnväg. Omfattningen av den dyrtidskompensation, som staten med en sådan utgångspunkt skall giva, är därmed icke bestämd. Dyrtidshjälpen kan utmätas efter olika normer. Järnvägsstyrelsen har föreslagit ett dyrtidstillägg, som skulle utgå

med en procentsats motsvarande den varmed statstjänstemännens löner stigit genom rörligt tillägg och kristillägg på grund av levnadskostnadsstegringen sedan krigsutbrottet. En formell anslutning till statens åtaganden mot sina löntagare synes mig för de understöd, som här äro i fråga, icke motiverad. Jag vill i stället förorda, att dessa pensionärer under nästa budgetår av statsmedel erhålla en fast dyrtidshjälp på 15 procent. Ett sådant understöd är högre än de tillägg, som de enskilda järnvägarna hittills i allmänhet beviljat sina pensionärer. Det understiger dock något det understöd, som enligt de av järnvägsstyrelsen förordade grunderna skulle utgå från den 1 juli, och synes vid den efter krigsutbrottet inträdda, på senare tid ytterligare accentuerade prisstegringen skäligt med hänsyn till att kompensationen nu skulle bindas för ett helt år.

I skrivelse den 22 januari 1942 har *svenska järnvägsmannaförbundet* gjort framställning om att ifrågavarande pensionärer och understödstagare måtte för nästa budgetår erhålla dyrtids- och kristillägg enligt samma grunder som motsvarande pensionärer vid statens järnvägar.

Förbundet, som i fjol gjorde en framställning av enahanda innebörd, har efter en redogörelse för frågans tidigare behandling i huvudsak anfört:

Styrelsen vill framhålla, att starka skäl föreligga för att väsentligt höja de för föregående budgetår fastställda beloppen. Sålunda ha levnadskostnaderna, med 1914 som basår, från januari 1941 till samma månad 1942 stigit med 23 enheter, vilket medfört, att motsvarande kategorier vid statens järnvägar sedan förstnämnda tidpunkt erhållit ett kristillägg av 12 procent. Genom att de ovan åsyftade pensionstagarna erhöilo denna dyrtidshjälp i form av ett fast tillägg, ha de icke kunnat erhålla någon förhöjning under året, och har deras ekonomiska ställning med hänsyn till de i många fall mycket blygsamma pensionsunderlagen i stor utsträckning blivit verkligt bekymmersam.

Jämväl från *vissa av pensionärerna* har kommit en framställning, i vilken betygas, att beslutet om dyrtidshjälp i fjol framkallade allmän tillfredsställelse bland pensionärerna, samt anhålles, att dyrtidshjälp måtte beviljas jämväl för nästa år, om möjligt höjd i proportion till levnadskostnadernas stegring.

När ifrågavarande tjänste- och familjepensionärer vid av staten övertagna enskilda järnvägar i fjol bereddes viss lindring i dyrtidens tryck var skälet därtill, att de ansågos böra erhålla sådant stöd, att de i vart fall icke kunde anses ha kommit i ett försämrat läge genom förstatligandet av vederbörande järnväg. Samma motiv gör sig gällande även för nästa budgetår.

Efter överbägande av olika på frågan inverkan omständigheter fastställdes dyrtidshjälpen för innevarande budgetår att utgå efter 15 procent. Det så bestämda understödet var högre än vad de enskilda järnvägarna hittills i allmänhet beviljat sina pensionärer, men det ansågs skäligt som kompensation för prisstegringen efter krigsutbrottet även med hänsyn till att procentsatsen bands för ett helt budgetår.

Förhållandena vid de enskilda järnvägarna variera mycket med avseende å dyrtidshjälpens omfattning. Höjningar av dyrtidsbidragen till pensionärer ha dock efter vad jag inhämtat i viss utsträckning förekommit från år 1941

Departements-
chefen.

till 1942, merendels dock endast av de lägsta beloppen. En viss höjning av dyrtidshjälpen till pensionärerna vid de av staten övertagna enskilda järnvägarna synes även oavsett detta motiverad med hänsyn till att motsvarande grupper hos statens järnvägar erhållit ökade kristillägg på grund av levnads-kostnadsstegringen. Då dyrtidshjälpen för innevarande budgetår fastställdes till 15 procent, kunde man utgå från att kristillägget för statspensionärerna skulle utgöra 8 procent under första delen av budgetåret. En motsvarande bedömning i avseende å läget vid början av nästa budgetår är icke möjlig för närvarande. En höjning av dyrtidshjälpen från 15 till 20 procent för nästa budgetår synes mig emellertid skälig med hänsyn till vad man känner om prisläget. Därvid bör märkas, att dyrtidshjälpen på grund av bestämmelserna om tilläggsunderlag kommer att uppgå ända till 32 procent av de lägsta pensionerna och understöden.

Dyrtidshjälpen bör i övrigt utgå efter samma grunder som innevarande budgetår. Därest eventuellt några enskilda järnvägar skulle övertagas av staten under loppet av nästa budgetår, synes skäligt att jämväl pensionärerna vid dessa komma i åtnjutande av dyrtidshjälp. Därvid böra dock i möjligen förekommande fall avräknas de bidrag av motsvarande karaktär, som enligt utfästelse av den enskilda järnvägen kunna komma att utgå för tiden efter övertagandet.

Kostnaderna för den av mig förordade dyrtidshjälpen under nästa budgetår, vilka torde kunna uppskattas till i runt tal 650,000 kronor, böra bestridas av statens järnvägars trafikmedel.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att dyrtidshjälp enligt av mig förordade grunder må under budgetåret 1942/43 av trafikmedel utbetalas till de i det föregående angivna pensionärsgруппerna vid av staten övertagna enskilda järnvägar.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Lennart Hammarskiöld.